Nepos' **Life of Hannibal—By Clause**

> Each line contains a verbal (verb or participle, explicit or implicit), unless the clause encompasses another clause, in which case the embedded clause begins a new line and is indented. When a clause is too long to fit on a single line, the remainder is right justified. Word groups are clustered whenever possible.

CHAPTER 1 (1) Hannibal, Hamilcaris fīlius, Karthāginiēnsis.

Sī vērum est,

quod nēmō dubitat,

ut populus Rōmānus omnēs gentēs virtūte superārit,

nōn est īnfitiandum

Hannibalem tantō praestitisse cēterōs imperātōrēs prūdentiā,

quantō populus Rōmānus antecēdat fortitūdine cūnctās nātiōnēs.

(2) Nam quotiēnscumque cum eō congressus est in Italiā,

semper discessit superior.

Quod nisi domī cīvium suōrum invidiā dēbilitātus esset,

Rōmānōs vidētur superāre potuisse.

Sed multōrum obtrectātiō dēvīcit ūnīus virtūtem.

(3) Hic autem, velut hērēditāte relictum, odium paternum

ergā Rōmānōs sīc cōnservāvit,

ut prius animam quam id dēposuerit,

quī quidem,

cum patriā pulsus esset et aliēnārum opum indigēret,

numquam dēstiterit animō bellāre cum Rōmānīs.

CHAPTER 2 (1) Nam ut omittam Philippum,

quem absēns hostem reddidit Rōmānīs,

omnium iīs temporibus potentissimus rēx Antiochus fuit.

Hunc tantā cupiditāte incendit bellandī,

ut ūsque ā rubrō marī arma cōnātus sit

īnferre Italiae.

(2) Ad quem cum lēgātī vēnissent Rōmānī,

quī dē ēius voluntāte explōrārent

darentque operam, cōnsiliīs clandestīnīs,

ut Hannibalem in suspīciōnem rēgī addūcerent,

tamquam ab ipsīs corruptus alia atque anteā sentīret,

neque id frūstrā fēcissent

idque Hannibal comperisset

sēque ab interiōribus cōnsiliīs sēgregārī

vīdisset,

tempore datō

adiit ad rēgem.

(3) Eīque cum multa dē fidē suā et odiō in Rōmānōs commemorāsset,

hoc adiūnxit:

"Pater meus" inquit "Hamilcar

puerulō mē,

utpote nōn amplius novem annōs nātō, in Hispāniam imperātor proficīscēns,

Karthāgine Iovī optimō maximō hostiās immolāvit.

(4) Quae dīvīna rēs dum cōnficiēbātur,

quaesīvit ā mē,

vellemne

sēcum in castra proficīscī.

Id cum libenter accēpissem

atque ab eō petere

coepissem,

nē dubitāret

dūcere,

tum ille 'Faciam', inquit

'sī mihi fidem, quam postulō, dederis.'

Simul mē ad āram addūxit,

apud quam sacrificāre

īnstituerat,

eamque

cēterīs remōtīs

tenentem iūrāre

iūssit

numquam mē in amīcitiā cum Rōmānīs fore.

(5) Id ego iūs iūrandum patrī datum ūsque ad hanc aetātem ita cōnservāvī,

ut nēminī dubium esse

dēbeat,

quīn reliquō tempore eādem mente sim futūrus.

(6) Quārē,

sī quid amīcē dē Rōmānīs cōgitābis,

nōn imprūdenter fēceris,

sī mē cēlāris;

cum quidem bellum parābis,

tē ipsum frūstrāberis,

sī nōn mē in eō prīncipem posueris."

CHAPTER 3 (1) Hāc igitur,

quā dīximus,

aetāte cum patre in Hispāniam profectus est.

Cuius post obitum,

Hasdrubale imperātōre suffectō,

equitātuī omnī praefuit.

Hōc quoque interfectō,

exercitus summam imperiī ad eum dētulit.

Id Karthāginem dēlātum pūblicē comprobātum est.

(2) Sīc Hannibal,

minor quīnque et vīgintī annīs nātus

imperātor factus,

proximō trienniō omnēs gentēs Hispāniae bellō subēgit;

Saguntum, foederātam cīvitātem, vī expugnāvit;

trēs exercitūs maximōs comparāvit.

(3) Ex hīs ūnum in Āfricam mīsit,

alterum cum Hasdrubale frātre in Hispāniā relīquit,

tertium in Italiam sēcum dūxit.

Saltum Pȳrēnaeum trānsiit.

Quācumque iter fēcit,

cum omnibus incolīs cōnflīxit:

nēminem nisi victum dīmīsit.

(4) Ad Alpēs posteāquam vēnit,

quae Italiam ab Galliā sēiungunt,

quās nēmō umquam cum exercitū ante eum

praeter Herculem Grāium trānsierat,

quō factō is hodiē saltus Grāius appellātur,

Alpicōs cōnantēs prohibēre trānsitū

concīdit;

loca patefēcit,

itinera mūniit,

effēcit,

ut eā elephantus ōrnātus īre

posset,

quā anteā ūnus homō inermis vix poterat

rēpere.

Hāc cōpiās trādūxit

in Italiamque pervēnit.

CHAPTER 4 (1) Cōnflīxerat apud Rhodanum cum P. Cornēliō Scīpiōne cōnsule

eumque pepulerat.

Cum hōc eōdem Clastidī apud Padum dēcernit

sauciumque inde ac fugātum dīmittit.

(2) Tertiō īdem Scīpiō cum collēgā Tiberiō Longō apud Trebiam

adversus eum vēnit.

Cum hīs manum cōnseruit,

utrōsque prōflīgāvit.

Inde per Ligurēs Appennīnum trānsiit,

petēns Etrūriam.

(3) Hōc itinere adeō gravī morbō adficitur oculōrum,

ut posteā numquam dextrō aequē bene ūsus sit.

Quā valētūdine cum etiam tum premerētur

lectīcāque ferrētur,

C. Flāminium cōnsulem apud Trasumēnum cum exercitū īnsidiīs

circumventum occīdit,

neque multō post C. Centenium praetōrem cum dēlēctā manū

saltūs occupantem.

Hinc in Āpuliam pervēnit.

(4) Ibi obviam eī vēnērunt duo cōnsulēs, C. Terentius et L. Aemilius.

Utrīusque exercitūs ūnō proeliō fugāvit,

Paulum cōnsulem occīdit

et aliquot praetereā cōnsulārēs, in hīs Cn. Servīlium Geminum,

quī superiōre annō fuerat cōnsul.

Chapter 5 (1) Hāc pugnā pugnātā,

Rōmam profectus

nūllō resistente.

In propinquīs urbī montibus morātus est.

Cum aliquot ibi diēs castra habuisset

et Capuam reverterētur,

Q. Fabius Māximus, dictātor Rōmānus, in agrō Falernō eī sē obiēcit.

(2) Hic,

clausus locōrum angustiīs,

noctū sine ūllō dētrīmentō exercitūs sē expedīvit;

Fabiōque, callidissimō imperātōrī, dedit verba.

Namque,

obdūctā nocte,

sarmenta in cornibus iuvencōrum dēligāta

incendit

ēiusque generis multitūdinem magnam dispālātam

immīsit.

Quō repentīnō obiectō vīsū

tantum terrōrem iniēcit exercituī Rōmānōrum,

ut ēgredī extrā vāllum

nēmō sit ausus.

(3) Hanc post rem gestam

nōn ita multīs diēbus M. Minucium Rūfum, magistrum equitum

parī ac dictātōrem imperiō, dolō prōductum in proelium,

fugāvit.

Ti. Semprōnium Gracchum, iterum cōnsulem, in Lūcānīs absēns

in īnsidiās inductum

sustulit.

M. Claudium Marcellum, quīnquiēns cōnsulem, apud Venusiam parī modō

interfēcit.

(4) Longum est

omnia ēnumerāre proelia.

Quā rē hoc ūnum satis erit dictum,

ex quō intellegī

possit,

quantus ille fuerit:

quamdiū in Italiā fuit, nēmō eī in aciē restitit,

nēmō adversus eum post Cannēnsem pugnam in campō castra posuit.

CHAPTER 6 (1) Hinc invictus patriam dēfēnsum revocātus,

bellum gessit adversus P. Scīpiōnem, fīlium ēius,

quem ipse prīmō apud Rhodanum,

iterum apud Padum,

tertiō apud Trebiam fugārat.

(2) Cum hōc,

exhaustīs iam patriae facultātibus,

cupīvit

impraesentiārum bellum compōnere,

quō valentior posteā congrederētur.

In colloquium convēnit;

condiciōnēs nōn convēnērunt.

(3) Post id factum paucīs diēbus apud Zamam cum eōdem cōnflīxit:

pulsus — incrēdibile dictū — bīduō et duābus noctibus

Hadrūmētum pervēnit,

quod abest ab Zamā circiter mīlia passuum trecenta.

(4) In hāc fugā, Numidae,

qui simul cum eō ex aciē excesserant,

īnsidiātī sunt eī;

quōs nōn sōlum effūgit,

sed etiam ipsōs oppressit.

Hadrūmētī reliquōs ē fugā collēgit;

novīs dīlēctibus paucīs diēbus multōs contrāxit.

Chapter 7

(1) Cum in apparandō ācerrimē esset occupātus,

Karthāginiēnsēs bellum cum Rōmānīs composuērunt.

Ille nihilō sētius exercituī posteā praefuit

rēsque in Āfricā gessit ūsque ad P. Sulpicium C. Aurēlium cōnsulēs.

(2) Hīs enim magistrātibus

lēgātī Karthāginiēnsēs Rōmam vēnērunt,

quī senātuī populōque Rōmānō grātiās agerent,

quod cum iīs pācem fēcissent,

ob eamque rem corōnā aureā eōs dōnārent,

simulque peterent

ut obsidēs eōrum Fregellīs essent

captīvīque redderentur.

(3) īs ex senātūs cōnsultō respōnsum est:

mūnus eōrum grātum acceptumque esse;

obsidēs, quō locō rogārent, futūrōs;

captīvōs nōn remissūrōs,

quod Hannibalem, cuius operā susceptum bellum foret,

inimīcissimum nōminī Rōmānō,

etiam nunc cum imperiō apud exercitum habērent

itemque frātrem ēius Māgōnem.

(4) Hōc respōnsō Karthāginiēnsēs cōgnitō,

Hannibalem domum et Māgōnem revocārunt.

Hūc ut rediit,

rēx factus est,

postquam praetor fuerat annō secundō et vīcēsimō.

Ut enim Rōmae cōnsulēs,

sīc Karthāgine quotannīs annuī bīnī rēgēs creābantur.

(5) In eō magistrātū parī dīligentiā sē Hannibal praebuit,

ac fuerat in bellō.

Namque effēcit,

ex novīs vectīgālibus nōn sōlum ut esset pecūnia,

quae Rōmānīs ex foedere penderētur,

sed etiam superesset,

quae in aerāriō repōnerētur.

(6) Deinde M. Claudiō L. Fūriō cōnsulibus,

Rōmā lēgātī Karthāginem vēnērunt.

Hōs Hannibal ratus suī exposcendī grātiā missōs,

priusquam iīs senātus darētur,

nāvem ascendit clam

atque in Syriam ad Antiochum perfūgit.

(7) hāc rē palam factā

Poenī nāvēs duās,

quae eum comprehenderent,

sī possent

cōnsequī,

mīsērunt,

bona ēius pūblicārunt,

domum ā fundāmentīs disiēcērunt,

CHAPTER 8 ipsum exsulem iūdicārunt.

(1) At Hannibal annō tertiō, postquam domō profūgerat,

L. Cornēliō Q. Minuciō cōnsulibus,

cum quīnque nāvibus Āfricam accessit

in fīnibus Cȳrēnaeōrum,

sī forte Karthāginiēnsēs ad bellum Antiochī spē fīdūciāque indūcere

posset,

cui iam persuāserat,

ut cum exercitibus in Italiam proficīscerētur.

Hūc Māgōnem frātrem excīvit.

(2) Id ubi Poenī rēscīvērunt,

Māgōnem eādem, quā frātrem, absentem affēcērunt poenā.

Illī,

dēspērātīs rēbus,

cum solvissent nāvēs

ac vēla ventīs dedissent,

Hannibal ad Antiochum pervēnit.

Dē Māgōnis interitū duplex memoria prōdita est.

Namque aliī naufragiō, aliī ā servulīs ipsīus interfectum eum

scrīptum relīquērunt.

(3) Antiochus autem,

sī tam in agendō bellō cōnsiliīs ēius pārēre voluisset,

quam in suscipiendō īnstituerat,

propius Tiberī quam Thermopylīs dē summā imperiī dīmicāsset.

Quem etsī multa stultē cōnārī

vidēbat,

tamen nūllā dēseruit in rē.

(4) Praefuit paucīs nāvibus,

quās ex Syriā iūssus erat in Āsiam dūcere,

iīsque adversus Rhodiōrum classem in Pamphȳliō marī cōnflīxit.

Quō cum multitūdine adversāriōrum suī superārentur,

ipse,

quō cornū rem gessit,

fuit superior.

Chapter 9

(1) Antiochō fugātō,

verēns

nē dēderētur,

quod sine dubiō accidisset,

sī suī fēcisset potestātem,

Crētam ad Gortȳniōs vēnit,

ut ibi,

quō sē cōnferret,

cōnsīderāret.

(2) Vīdit autem vir omnium callidissimus in magnō sē fore perīculō,

nisi quid prōvīdisset, propter avāritiam Crētēnsium.

Magnam enim sēcum pecūniam portābat,

dē quā sciēbat

exīsse fāmam.

(3) Itaque capit tāle cōnsilium.

Amphorās complūrēs complet plumbō,

summās operit aurō et argentō.

Hās,

praesentibus prīncipibus,

dēpōnit in templō Diānae,

simulāns

sē suās fortūnās illōrum fideī crēdere.

Hīs in errōrem indūctīs,

statuās aēneās,

quās sēcum portābat,

omnī suā pecūniā complet

eāsque in prōpatulō domī abicit.

(4) Gortȳniī templum magnā cūrā custōdiunt,

nōn tam ā cēterīs quam ab Hannibale,

nē ille,

    īnscientibus iīs,

tolleret

sēcumque dūceret.

Chapter 10

(1) Sīc cōnservātīs suīs rēbus,

Poenus,

    illūsīs Crētēnsibus omnibus,

ad Prūsiam in Pontum pervēnit.

Apud quem eōdem animō fuit ergā Italiam

neque aliud quicquam ēgit quam rēgem armāvit

et exercuit adversus Rōmānōs.

(2) Quem cum vidēret

domesticīs opibus minus esse rōbustum,

conciliābat cēterōs rēgēs,

adiungēbat bellicōsās nātiōnēs.

Dissidēbat ab eō Pergamēnus rēx Eumenēs, Rōmānīs amīcissimus,

bellumque inter eōs gerēbātur et marī et terrā.

(3) sed utrobīque Eumenēs plūs valēbat propter Rōmānōrum societātem.

Quō magis cupiēbat

eum Hannibal opprimī;

quem sī remōvisset, faciliōra sibi cētera fore arbitrābātur.

Ad hunc interficiundum tālem iniit ratiōnem.

(4) Classe paucīs diēbus erant dēcrētūrī.

Superābātur nāvium multitūdine;

dolō erat pugnandum,

cum pār nōn esset armīs.

Imperāvit

quam plūrimās venēnātās serpentēs vīvās colligī

eāsque in vāsa fictilia conicī.

(5) Hārum cum effēcisset magnam multitūdinem, diē ipsō,

quō factūrus erat nāvāle proelium,

classiārios convocat

iīsque praecipit,

omnēs ut in ūnam Eumenis rēgis concurrant nāvem,

ā cēterīs tantum satis habeant sē dēfendere.

Id illōs facile serpentium multitūdine cōnsecūtūrōs.

(6) Rēx autem in quā nāve veherētur, ut scīrent, sē factūrum.

Quem sī aut cēpissent

aut interfēcissent,

magnō iīs pollicētur praemiō fore.

Chapter 11 (1) Tālī cohortātiōne mīlitum factā,

classis ab utrīsque in proelium dēdūcitur.

Quārum aciē cōnstitūtā,

priusquam signum pugnae darētur,

Hannibal,

ut palam faceret suīs,

quō locō Eumenēs esset,

tabellārium in scaphā cum cādūceō mittit.

(2) Quī ubi ad nāvēs adversāriōrum pervēnit

epistulamque ostendēns,

sē rēgem professus est quaerere,

statim ad Eumenem dēductus est,

quod nēmō dubitābat,

quīn aliquid dē pāce esset scrīptum.

Tabellārius,

ducis nāve dēclārātā suīs,

eōdem,

unde erat ēgressus,

sē recēpit.

(3) At Eumenēs,

solūtā epistulā,

nihil in eā repperit,

nisi quae ad irrīdendum eum pertinērent.

Cuius etsī causam mīrābātur

neque reperiēbat,

tamen proelium statim committere

nōn dubitāvit.

(4) Hōrum in concursū Bīthȳniī Hannibalis praeceptō ūniversī

nāvem Eumenis adoriuntur.

Quōrum vim rēx cum sustinēre

nōn posset,

fugā salūtem petiit;

quam cōnsecūtus nōn esset,

nisi intrā sua praesidia sē recēpisset,

quae in proximō lītore erant conlocāta.

(5) Reliquae Pergamēnae nāvēs

cum adversāriōs premerent ācrius,

repente in eās vāsa fictilia,

dē quibus suprā mentiōnem fēcimus,

conicī coepta sunt.

Quae iacta initiō rīsum pugnantibus concitārunt,

neque,

quā rē id fieret,

poterat intellegī.

(6) Postquam autem nāvēs suās opplētās cōnspexērunt serpentibus,

novā rē perterritī,

cum,

quid potissimum vītārent,

nōn vidērent,

puppēs vertērunt

sēque ad sua castra nautica rettulērunt.

(7) Sīc Hannibal cōnsiliō arma Pergamēnōrum superāvit,

neque tum sōlum, sed saepe aliās pedestribus cōpiīs parī prūdentiā

pepulit adversāriōs.

CHAPTER 12 (1) Quae dum in Āsia geruntur,

accidit cāsū,

ut lēgātī Prūsiae Rōmae apud T. Quinctium Flāminīnum cōnsulārem

cēnārent,

atque ibi dē Hannibale mentiōne factā,

ex iīs ūnus dīceret

eum in Prūsiae rēgnō esse.

(2) Id posterō diē Flāminīnus senātuī dētulit.

Patrēs cōnscrīptī,

quī

Hannibale vīvō

numquam sē sine īnsidiīs futūrōs

existimārent,

lēgātōs in Bīthȳniam mīsērunt,

in iīs Flāminīnum,

quī ab rēge peterent,

nē inimīcissimum suum sēcum

habēret

sibique dēderet.

(3) Hīs Prūsias negāre

ausus nōn est:

illud recūsāvit,

nē id ā sē fierī

postulārent,

quod adversus iūs hospitiī esset:

ipsī,

sī possent,

comprehenderent;

locum,

ubi esset,

facile inventūrōs.

Hannibal enim ūnō locō sē tenēbat, in castellō,

quod eī ā rēge datum erat mūnerī,

idque sīc aedificārat,

ut in omnibus partibus aedificiī exitūs habēret,

scīlicet verēns,

nē ūsū venīret,

quod accidit.

(4) Hūc cum lēgātī Rōmānōrum vēnissent

ac multitūdine domum ēius circumdedissent,

puer,

ab iānuā prōspiciēns,

Hannibalī dīxit

plūrēs praeter cōnsuētūdinem armātōs appārēre.

Quī imperāvit eī,

ut omnēs forēs aedificiī circumīret

ac properē sibi nūntiāret,

num eōdem modō undique obsidērētur.

(5) Puer cum celeriter,

quid esset,

renūntiāsset

omnīsque exitūs occupātōs ostendisset,

sēnsit id nōn fortuītō factum,

sed sē petī

neque sibi diūtius vītam esse retinendam.

Quam nē aliēnō arbitriō dīmitteret,

memor prīstinārum virtūtum, venēnum, quod semper sēcum habēre

cōnsuērat,

sūmpsit.

CHAPTER 13 (1) Sīc vir fortissimus,

multīs variīsque perfūnctus labōribus,

annō acquiēvit septuāgēsimō.

Quibus cōnsulibus interierit,

nōn convēnit.

Namque Atticus M. Claudiō Marcellō Q. Fabiō Labeōne cōnsulibus mortuum

in Annālī suō scrīptum relīquit,

at Polybius L. Aemiliō Paulō Cn. Baebiō Tamphilō,

Sulpicius autem Blithō P. Cornēliō Cethēgō M. Baebiō Tamphilō.

(2) Atque hic tantus vir

tantīsque bellīs districtus

nōn nihil temporis tribuit litterīs.

Namque aliquot ēius librī sunt,

Graecō sermōne cōnfectī,

in iīs ad Rhodiōs dē Cn. Manliī Volsōnis in Āsiā rēbus gestīs.

(3) Huius bellī gesta multī memoriae prōdidērunt,

sed ex iīs duo,

quī cum eō in castrīs fuērunt

simulque vīxērunt,

quam diū fortūna passa est,

Sīlēnus et Sōsylus Lacedaemonius.

Atque hōc Sōsylō Hannibal litterārum Graecārum ūsus est doctōre.

(4) Sed nōs tempus est huius librī facere fīnem

et Rōmānōrum explicāre imperātōrēs,

quō facilius,

collātīs utrōrumque factīs,

quī virī praeferendī sint,

possit

iūdicārī.